

วาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย

Discourse on Sex Workers in Thai Society

ทิวพล ทองอินทรราช¹

โชติสา ขาวสนิท²

Tuvapon Tong-intarach

Chotisa Cousnit

Received : 31 มกราคม 2561

Revised : 23 เมษายน 2561

Accepted : 26 เมษายน 2561

บทคัดย่อ

บทความนี้สังเคราะห์จากส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง วาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาวาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ผลจากการศึกษา พบว่าโสเภณีไทยในยุคดังกล่าวตกอยู่ภายใต้วาทกรรมหลักทางเศรษฐกิจการเมือง ผ่านทางระบบเจ้าภาษีนายอากรโดยมีโสเภณีเป็นจักรกลที่สำคัญในการรักษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและชนชั้นนำ เนื่องจากกิจการโสเภณีในยุคนั้นสามารถสร้างรายได้ให้แก่รัฐและชนชั้นนำอย่างมหาศาล เป็นแหล่งรายได้หลักที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ เช่น ถนน เรียกว่า ภาษีบำรุงถนน ที่เรียกเก็บจากโสเภณีและผู้ประกอบกิจการสำนักโสเภณี อาชีพโสเภณีในยุคนั้นจึงเป็นอาชีพที่ถูกต้อง จนกระทั่งเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐและชนชั้นนำ จึงนำไปสู่การผลิตสร้างวาทกรรมโสเภณีใหม่โดยรัฐ เพื่อตอบโต้กลุ่มชนชั้นนำโดยการสร้างชุดของความรู้ใหม่ว่า โสเภณีและกิจการโสเภณีเป็นสิ่งที่จะต้องจัดระเบียบใหม่ภายใต้กฎหมาย เพราะเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาหลายประการ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ ดร. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โดยเฉพาะโรคติดต่อ การลอกหญิงมาเป็นโสเภณี การหลบเลี่ยงภาษี แต่แท้ที่จริงแล้วเกิดความขัดแย้งในการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างรัฐและชนชั้นนำในเรื่องการเก็บภาษี จึงนำไปสู่การผลิตซ้ำวาทกรรมโสเภณีในลักษณะต่างๆ มากกว่าจะคำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาที่เกิดขึ้นกับโสเภณี

คำสำคัญ : วาทกรรมกระแสหลัก โสเภณีไทย สมบูรณาญาสิทธิราชย์

Abstract

This article is synthesized from part of a dissertation that is a discourse on sex workers in Thai society. The purpose of this study is to analyze a discourse on sex workers in Thai society in absolute monarchy during the reign of King Chulalongkorn (The King Rama V). The results found that Thai Sex worker in absolute monarchy era were dominated by political economic discourse with tax payers on the tax system. Thai sex workers have the key importance to keep the relationship between the state and elites because sex workers' trade in that era could generate a huge income for the state and the elites. It is the main income that can be used for developing the national infrastructure such as the roads; it is called road tax that was charged from Thai sex workers and sex workers traders. In that era, Thai sex workers were a legitimate occupation until it became a conflict between the state and elites. It led to a new set of Thai sex workers discourse knowledge by the state. This new set of knowledge reacted from the state to elites. It was reorganized under Thai law because it was the cause of many problems; especially the contagious diseases, the deceiving of sex workers, and tax avoidance. In fact, a new set of Thai sex workers knowledge was created by the conflict about tax benefits allocation between the state and elites that

lead to a reproduction of Thai sex workers image more than considering the quality life and problem of Thai sex workers.

Keywords : Dominant Discourse, Thai Sex Workers, Absolute Monarchy

ความสำคัญของปัญหา

การแสวงหาความรู้แบบหลังสมัยใหม่ (Postmodern) คือการปฏิเสธ - วิพากษ์ความรู้ที่อ้างความเป็นสัจธรรมสัมบูรณ์ รวมถึงการตีแผ่อำนาจ - การครอบงำทางอำนาจเบื้องหลังความรู้กระแสหลักทั้งหลาย มีจุดหมายสำคัญในการเปิดอิสรภาพทางความคิดและการปลดปล่อยการครอบงำทั้งปวงเพื่อให้ความรู้อื่นหลากหลายแบบต่างๆ โผล่พ้นการกดทับขึ้นมา สิ่งที่เข้ามาแทนที่ (หรืออย่างน้อยขึ้นมาเคียงคู่) สัจจะความจริงหรือความรู้สัมบูรณ์ จึงครอบคลุมถึงความรู้หลากหลายแนวซึ่งอาจไม่เป็นระบบ ไม่แน่นอน พุดไม่ได้ หรือไม่เคยมีการพุดถึง หรือถูกกดทับไว้ อันอาจเป็นความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ความรู้เฉพาะถิ่น เฉพาะภูมิภาคหรือกระทั่งสิ่งที่อาจถูกมองว่าเป็นความรู้ชั้นต่ำ/นอกคอก ไม่จำเป็นต้องเป็นความรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์หรือเหตุผลนิยม แนวคิดหรือท่าทีที่มีลักษณะ อนาธิปไตย ในทางญาณวิทยาดังกล่าว หรือที่ฟูโกต์ มองว่าเป็นการขบถของความรู้ที่ถูกกดทับไว้ มีจุดหมายสำคัญในการต่อต้านการรวมศูนย์อำนาจโดยผ่านความรู้แบบใดแบบหนึ่งที่อ้างความเป็นองค์อธิปัตย์ทางความรู้ และการเปิดกว้างความหลากหลายก็ไม่ได้เป็นไปอย่างเลื่อนลอยไร้จุดหมายปลายทางใดๆ ทว่าดำเนินไปเพื่อให้การเคารพหรือยอมรับ “สิ่งอื่น” (The other) หรือ “ความเป็นอื่น” (Otherness) ที่เคยถูกเก็บกดปิดกั้นความรู้สำคัญให้สามารถเผยตัวปรากฏขึ้นมาได้ (จรัญ โฆษณานันท์, 2550 : 148)

กรอบคิดการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis) มีรากฐานมาจากปรัชญาภาษาศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับภาษาและความคิดมากกว่าโลกวัตถุข้างนอก มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault : 1926 - 1984) เป็นหนึ่งในผู้ให้กำเนิดคำว่า วาทกรรม (Discourse) และวาทกรรมวิเคราะห์ การเคลื่อนไหวของปรัชญาตะวันตกอาจมองได้จากการวิเคราะห์ความคิดและเหตุผล เช่น งานของเดส์การ์ต คานท์ มาสู่การวิเคราะห์ภาษาซึ่งเป็นเรื่องสนใจ

ของนักปรัชญาวิเคราะห์แบบ Russell, Whitehead, Wittgenstein, และช่วงสองคือ การศึกษากฎเกณฑ์ของภาษา ซึ่งอาจเป็นการศึกษาไวยากรณ์ระดับลึกแบบ Chomsky หรือ ศึกษาแบบโครงสร้างนิยม (Structuralism) ของ Levi-Strauss การวิเคราะห์เพื่อหา โครงสร้างเชิงลึกของระบบภาษามีข้อจำกัดเรื่องความยุ่งยาก รวมทั้งเมื่อผู้ศึกษาได้ค้นพบ โครงสร้างเชิงลึกแล้วงานก็จะจบอยู่เพียงแค่นั้น เพราะโครงสร้างมักมีเพียงไม่กี่แบบ แต่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้เป็นแสนเป็นล้านปรากฏการณ์ในที่สุดนักคิดแนว Structuralismทั้งหลายก็พัฒนางานของตัวเองโดยการเปลี่ยนแปลงหน่วยการวิเคราะห์ มาสู่การวิเคราะห์ตัวบท (Text) ซึ่งแคบลงมาแต่มีความหมายมากขึ้น เช่น ในงานวิเคราะห์ กีฬา ดนตรี เรื่องสั้น โฆษณา วรรณกรรม อาหาร แฟชั่น ของ Roland Barthes ทั้งหมด ล้วนถูกมองเป็นตัวบทได้ทั้งสิ้น และต่อมาก็มีความพยายามให้แนววิเคราะห์นี้มีชีวิตชีวา กว้างขวางและหลากหลายขึ้น เชื่อมโยงกันไปในหลายปริมณฑลมากขึ้น เป็นการวิเคราะห์ สหบท (Inter text)

นักวิเคราะห์ภาษา ประโยค บท หรือ สหบท มีความเชื่อร่วมกันว่าสิ่งพื้นฐานที่สุด และบ่งบอกกำหนดความเป็นไปของมนุษย์ก็คือภาษา ขึ้นอยู่กับว่าจะมองภาษาให้แคบ กว้างอย่างไรเป็นปมสำคัญที่ทำให้เกิดความต่างระหว่างพวกเขาอีกปมสำคัญหนึ่งในการศึกษา ระบบภาษาหรือการใช้ภาษาคือ จะมองเฉพาะงานเขียนหรือมองที่การพูดสนทนา จะมองที่ ความจริงจัง (Seriousness) หรือไม่จริงจัง เช่น การพูดคุยหยอกล้อกันหรือออกคำสั่ง จะมองที่เป็นทางการ (Formal) เช่น การประชุม สนทนา การเขียนบทความวิชาการ หรือ มองที่ไม่เป็นทางการ (informal) เช่น การถกเถียงในร้านกาแฟล้อบื้อโรงแรมหรืองานเขียน นิยาย ในที่สุดจึงมีการเลือกคำว่า วาทกรรม (Discourse) ซึ่งมีความหมายโดยรวมถึง การพูด ถกเถียง ขีดเขียน ในลักษณะที่จริงจัง แต่ไม่เท่ากับการถกทฤษฎี มาเป็นหน่วย ในการศึกษาแทนภาษา ประโยคหรือตัวบท รากศัพท์ของ discourse มาจาก dis ซึ่งหมายถึง หลายทิศทาง และ Currere ซึ่งหมายถึงการวิ่ง โดยรวมจึงหมายถึง การเคลื่อนตัวไปในทิศทาง ต่างๆ ของความหมาย นี่เป็นความเข้าใจโดยทั่วไป และเรามักจะหมายถึงการพูด โดยมิประเด้น เช่น วาทกรรมเกี่ยวกับการเมือง คอร์ปชั่น อาหาร ฯลฯ คำว่าวาทกรรม วิเคราะห์ เคยถูกใช้มาก่อนโดยนักภาษาศาสตร์ Zellig S. Harris เช่นในงาน “Discourse Analysis : A Sample Text”

โดยมีกรอบคิดว่า การวิเคราะห์วาทกรรมโดยรวมๆ ทั้งหมดจะช่วยให้เราเข้าใจภาษาหนึ่งๆ ซึ่งเรากำลังศึกษาได้ แต่ถ้าจะกล่าวอย่างเคร่งครัดแล้วนักวิเคราะห์วาทกรรมทุกคนก็จะกำหนดให้ความคิดเรื่องวาทกรรมของตนมีฐานะพิเศษทางปรัชญาต่างๆ กันไป จนเกือบจะหาฉันทานุมัติจากนักคิดสายนี้ไม่ได้ว่าวาทกรรมคืออะไร (ธีรยุทธ บุญมี, 2551 : 37 - 39) กล่าวโดยสรุป วาทกรรม คือ ระบบและกระบวนการผลิตเอกลักษณ์และความหมายให้แก่สิ่งต่างๆ เช่น ความรู้ ความเป็นจริง ตัวตนของมนุษย์ ฯลฯ เป็นกฎเกณฑ์ในการกำหนดการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลงหรือการหายไปของสิ่งต่างๆ เช่น ในเรื่องของความรู้ วาทกรรม คือ โครงสร้างที่กำหนดคำพูดทั้งหลายในเรื่องของความเป็นจริง วาทกรรม คือ กฎเกณฑ์ที่กำหนดความหมายและความเป็นไปได้ในการพูดถึงความเป็นจริง ความเป็นจริงไม่ใช่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ แต่เป็นตัวกฎเกณฑ์ที่กำกับว่าอะไรเป็นความจริง/ไม่เป็นจริง วาทกรรมจึงมีเรื่องของอำนาจและความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง วาทกรรมสร้างระบบว่าด้วยความเป็นจริงของผู้มีอำนาจหรือสถาบันในสังคมเป็นผู้กำหนดวาทกรรมหรือกรอบของความรู้เหล่านั้นแก่สังคม การวิเคราะห์วาทกรรม คือ การศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการขั้นตอนลำดับเหตุการณ์และรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคมในรูปของวาทกรรม และภาคปฏิบัติของวาทกรรม (Discourse practice) ว่าด้วยเรื่องต่างๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้นอย่างไร มีความหมายเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดจากการสร้าง รวมตลอดถึงการเก็บกด/ปิดกั้นของสิ่งเหล่านั้นของวาทกรรมมีอะไรบ้าง (สุภางค์ จันทวานิช, 2553 : 283 - 284) เช่นเดียวกันกับวาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย

โสเภณีมิใช่สิ่งใหม่ในประวัติศาสตร์ แต่เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่เคียงคู่ประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ย้อนไปถึงใน สมัยกรีก - โรมัน และสมัยพุทธกาล (นพพร สุวรรณพานิช, 2540 : 10 - 11) สำหรับประเทศไทยมีการสันนิษฐานกันว่าโสเภณีมีมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ดังปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์นางนพมาศ หรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ที่กล่าวถึง บุตรธิดาของหญิงโสเภณีและหญิงที่ขอบส่ำสอนกับชายที่เป็นทาส ความว่า “..อันบุตรธิดาของหญิงสองจำพวกนี้ มหาชนมีความรังเกียจจนเรียกว่า คนอนาจาร..” (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537 : 5) ซึ่งเป็นเพียงข้อสันนิษฐาน

แต่การดำรงอยู่ของโสเภณีในสังคมไทย ในอดีตปรากฏชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี สมเด็จพระรามาธิบดี ที่ 1 หรือ สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง ทรงสถาปนาอาณาจักรอยุธยาขึ้นในปี พ.ศ. 1893 หากพิจารณาจากปีที่ก่อตั้ง จะเห็นได้ว่า อาณาจักรอยุธยาเกิดขึ้นหลังอาณาจักรไทยอื่นๆ ที่ก่อตั้งขึ้นในระยะปลายพุทธศตวรรษที่ 18 - พุทธศตวรรษที่ 19 คือ อาณาจักรสุโขทัย (พ.ศ. 1781) และอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. 1839) แต่กลับเป็นอาณาจักรที่มีอำนาจ มีความเจริญรุ่งเรือง และมีอายุยาวนานกว่า อาณาจักรไทยอื่นใด (ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, 2549 : 115) และหนึ่งในสิ่งที่ทำให้อยุธยา เจริญรุ่งเรืองก็คือ การมีระบบกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรอันเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการควบคุมสังคม และกฎหมายฉบับที่สำคัญในสมัยอยุธยาก็คือ “กฎหมายตรา 3 ดวง” ที่บัพญญัติกล่าวถึง การดำรงอยู่ของโสเภณี ในบทพระไอยการลักษณะผัวเมีย ว่า

“...ชายใดสุ่อเอาหญิงคนขับรำเทียวขอทานเลี้ยงชีวิตแลหญิงนครโสเภณี มาเลี้ยงเป็นเมีย ทำชู้เหนือผัวเมียก็ดี หญิงใดทำชู้เหนือผัวดจอำแดงอยู่ ผู้เป็นเมียพระจุลาไทย ร้างกันอยู่ หลวงราชรินเป็นผัวเล่า ครั้นผิดกับหลวงราชรินร้างกันอยู่ มาเอาเจ้าชาตเป็น ผัวเล่า พระจุลาไทยผัวเก่า ทำฎีกาทูลเกล้าฯ ถวาย หาคความหลวงราชรินเจ้าชาต ถ้าหญิงใด ดจดังอำแดงอยู่ นีก็ดี ผู้รู้ด้วยประการใดๆ พิจารณาเป็นสัจไซ้ ท่านให้ผจานหญิงชายนั้น ด้วยไถนา ส่วนหญิงอันร้ายให้เอาเฉลวปะหน้า ทัดดอกฉบาแดงทั้งสองหู ร้อยดอก ฉบาแดง เป็นมาลัยใส่ศีรษะคอ แล้วให้เอาหญิงนั้นเข้าเทียมแอกข้างหนึ่ง ชายชู้เทียมแอกข้างหนึ่ง ผจานด้วยไถนา 3 วัน ถ้าแลชายผู้นั้นยังรักเมียอยู่มิให้ผจานไซ้ ท่านให้เอาชาย ผู้ผัวนั้น เข้าเทียมแอกข้างหนึ่ง หญิงอยู่ข้างหนึ่ง อย่าให้ปรับไหมชายชู้นั้นเลย....” (สถาบันปรีดี พนมยงค์, 2548 : 5) นอกจากนี้ยังปรากฏในจดหมายเหตุชาวต่างชาติสมัยอยุธยาที่กล่าวว่า “...ขุนนางสยามหวงบุตรมาก ถ้าบุตรคนใดกระทำชู้ก็ขายบุตรส่งให้แก่ชายคนหนึ่ง ซึ่งมีความชอบธรรมที่จะเกณฑ์ให้สตรีที่ตนซื้อมานั้นเป็นหญิงแพศยาหาเงินได้ โดยชายนั้น ต้องเสียภาษีถวายพระมหากษัตริย์ กล่าวกันว่าชายผู้นั้นมีหญิงโสเภณีอยู่ในปกครองของตน ถึง 600 อนึ่งบุคคลผู้นั้นยังรับซื้อภรรยาที่สามีขายส่งลงเป็นทาส...” (สันต์ ท. โกมลบุตร, 2510 : 331) จากความในพระไอยการลักษณะผัวเมียและจดหมายเหตุของชาวต่างชาติ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการนำหญิงโสเภณีมาเป็นเมียนั้นเป็นสิ่ง ต้องห้าม มีความผิดตามกฎหมาย และที่สำคัญการบัญญัติห้ามนำหญิงโสเภณีมาทำเป็นเมีย

ดังกล่าว เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง “การกดทับทางเพศความไม่เท่าเทียมกันทางเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพราะหญิงที่มีอาชีพเป็นโสเภณีจะถูกประทับตราดูถูกโดยสังคมส่วนใหญ่ว่าเป็นหญิงแพศยาหาเงินเป็นคนเลว ต้องห้ามสำหรับการนำมาเป็นเมียหรือภรรยา ถึงแม้จะเลิกอาชีพโสเภณิดังกล่าวแล้วก็ตาม” (สัมภาษณ์ คุณจันทวิภา อภิสุข. 11 มกราคม 2561 กรุงเทพฯ) โดยเฉพาะกรอบคิดแบบผิวเดียวเมียวเดียวเป็นอุดมการณ์หลักที่สำคัญของชีวิตคู่ ก็ยิ่งทำให้หญิงโสเภณีกลายเป็นชายขอบของชีวิตสมรสที่ถูกต้อง และกลายเป็นสิ่งต่างๆ ตามแต่วาทกรรมชุดนั้นๆ จะผลิตสร้างขึ้น

จนกระทั่งผลัดเปลี่ยนแผ่นดินเข้าสู่ยุคกรุงรัตนโกสินทร์ (2411 - 2453) ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) การก่อรูปวาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย เริ่มปรากฏร่องรอยของการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญให้เห็นหลายประการ กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงประกาศเลิกทาส แต่ทาสสาวส่วนหนึ่งซึ่งนายทาสปล่อยให้เป็นไทแก่ตัวกลับไม่มีทางทำมาหากินจึงต้องกลายเป็นโสเภณี (สุวัทนา อารีพรรค, 2550 : 202) ประกอบกับโสเภณีที่มีมาอยู่แต่เดิมแล้วก่อนการประกาศเลิกทาส ส่งผลให้การค้าประเวณี รุ่งเรืองเฟื่องฟูและแพร่หลาย ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญ คือ การแพร่ของกามโรคอย่างรวดเร็ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงออกพระราชบัญญัติสัญญาโรค ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2452) เพื่อป้องกันและควบคุมกามโรค โดยบัญญัติให้สถานบริการทางเพศต้องจดทะเบียน และมีชื่อโสเภณีในสำนักให้ตรวจสอบได้ รวมทั้งโสเภณีแต่ละคนจะต้องไปจดทะเบียนกับเจ้าพนักงานด้วย การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมของโสเภณีโดยผ่านทางบัญญัติของกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติสัญญาโรค ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2452) ดังกล่าว ดำเนินมาจนเปลี่ยนรัชกาล หลังจากสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโสเภณีมิได้แตกต่างไปจากสมัยก่อนหน้าที่ผ่านมา (ชานันท์ ยอดหงษ์, 2556 : 7) คือยังทรงดำเนินนโยบายที่เกี่ยวกับโสเภณี โดยผ่านทางกลไกสำคัญ คือ พระราชบัญญัติสัญญาโรค ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2452) ดังกล่าวเช่นเดียวกันกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แต่เนื่องจากความเฟื่องฟูของกิจการโสเภณีในสมัยนั้น ที่สร้างรายได้อย่างมหาศาลให้แก่รัฐมิเฉพาะแต่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่รวมถึงหัวเมืองใหญ่ในจังหวัดต่างๆ นอกเขต

พระนครด้วย ซึ่งไม่สามารถที่จะควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญจรโรด ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2452) ทว่าราชอาณาจักร เพื่อให้่ายต่อการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของโสเภณีให้อยู่ภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ในทางสังคมเดียวกันซึ่งจะง่ายต่อการบริหารจัดการ

ภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าว ดูเสมือนความมุ่งหวังของรัฐในการจัดระเบียบโสเภณีและกิจการสำนักโสเภณีในสมัยนั้น หากแต่แท้ที่จริงแล้วกฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นเพียงเครื่องมือภาคปฏิบัติของวาทกรรม ในการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ให้หญิงโสเภณีในทางสังคมและเศรษฐกิจ และที่สำคัญเหตุปัจจัยเบื้องหลังที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว มิใช่มุ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวหญิงโสเภณีในมิติต่างๆ โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตและการกดขี่คุกคามเอารัดเอาเปรียบทางเพศ แต่มุ่งไปที่การรวบอำนาจในการจัดการโสเภณีของศูนย์กลางอำนาจรัฐแต่เพียงผู้เดียว เนื่องจากเกิดความขัดแย้งในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและชนชั้นนำ ในมิติทางเศรษฐกิจการเมือง นำไปสู่ผลิตซ้ำการก่อรูปวาทกรรมโสเภณี โดยการต่อสู้โต้ตอบกันระหว่างรัฐและชนชั้นที่รับสนองนโยบายของรัฐผ่านทางระบบเจ้าภาษีนายอากร เพื่อช่วงชิงความเป็นเจ้าในการสถาปนาวาทกรรมหลักว่าด้วยโสเภณีในขณะนั้น โดยมีโสเภณีเป็นเพียงแค่วัตถุทางเพศที่หลากเลื่อนไปตามแต่วาทกรรมในยุคสมัยนั้นจะกำหนด

วัตถุประสงค์ของบทความ

เพื่อศึกษาวาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 5

การทบทวนวรรณกรรม

Mccamish (2002) ได้ศึกษาถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ในการสนับสนุนให้ผู้ขายบริการทางเพศในพัทยาโดยพ่อแม่ในชนบทของประเทศไทย ซึ่งพบว่าพ่อแม่ในชนบทของประเทศไทยมีความคาดหวังต่อลูกว่าเมื่อสามารถหารายได้สนับสนุนทางการเงินให้แก่ครอบครัว ก็จะผลักดันให้ลูกแสวงหารายได้โดยเฉพาะการเข้าสู่อาชีพโสเภณี

ซึ่งความคิดและแรงกดดันดังกล่าวที่เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญในภาคเหนือของไทยส่งผลให้โสเภณีในภาคเหนือติดเชื่อเอดส์ค่อนข้างสูง และไม่เฉพาะแต่เพศหญิงเท่านั้นค่านิยมที่กลายเป็นวัฒนธรรมเรื่องการแบ่งเบาภาระและหาเงินสนับสนุนครอบครัวก็ปรากฏกับเพศชายในชนบทที่ต้องประกอบอาชีพโสเภณี ก็ปรากฏเด่นชัดในอุตสาหกรรมทางเพศในพญา เนื่องจากค่านิยมอันกลายเป็นวัฒนธรรมของพ่อแม่ในชนบทไทยดังกล่าว ซึ่งความน่าสนใจของงานศึกษาดังกล่าวนี้อีก คือ การฉายภาพให้เห็นว่าในยุคปัจจุบันนี้อาชีพโสเภณีมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่เพศหญิง แต่ด้วยแรงบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจทำงานร่วมกับค่านิยมที่กลายเป็นวัฒนธรรมของชายขอบในชนบทไทย เป็นแรงผลักดันให้เพศชายเข้าสู่อาชีพการขายบริการทางเพศหรือโสเภณีมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการเข้าสู่ปัญหาเรื่องโสเภณีจึงไม่สามารถที่จะมองจากมิติใดมิติหนึ่งโดยไม่สัมพันธ์กับมิติอื่นๆ

Rickard (2003) ได้ศึกษาถึงความร่วมมือของโสเภณีในการเรียกร้องสิทธิต่างๆ ของผู้ที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมทางเพศดังกล่าว โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างอำนาจในการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิต่างๆ ของแรงงานทางเพศและ/หรือโสเภณีในประวัติศาสตร์ในสามถึงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในการประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวกับการค้าประเวณีครั้งแรกในปี 1971 เพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนาแนวทางการศึกษา แนวคิดทฤษฎีและวิธีวิทยาในการศึกษาโสเภณี โดยความสำคัญของงานนี้ก็คือการนำเอาปรากฏการณ์ของปัญหากลับมามองและ/หรือทบทวน แนวทางการศึกษา แนวคิดทฤษฎี และวิธีวิทยา ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการนำเอาแนวคิดทฤษฎีลงไปมองปรากฏการณ์ของปัญหาที่จะศึกษา ซึ่งผลก็คือ วิธีการดังกล่าวนี้จะเป็นการช่วยยืนยันและสนับสนุนพลังในการอธิบายของแนวคิดทฤษฎี และวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาว่ายังคงความสามารถในการอธิบายปรากฏการณ์และเท่าทันต่อปรากฏการณ์ของเรื่องที่จะศึกษาได้หรือไม่และมากน้อยเพียงใด

Scott (2003) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโสเภณีชาย ว่าความเป็นโสเภณีเพศชายนั้นอยู่ภายใต้วาทกรรมแบบวิทยาศาสตร์ที่ผลิตสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับชายว่า เป็นเพศที่มีความเข้มแข็งเป็นผู้นำ การแสดงออกซึ่งความต้องการทางเพศก็ต้องแสดงออกต่อเพศหญิงเท่านั้น แต่การศึกษาเรื่องโสเภณีชายของ จอห์น สก็อตต์ ถือเป็นการท้าทายวาทกรรมแบบวิทยาศาสตร์ เพราะเพศชายที่ต้องเป็นผู้นำเข้มแข็งเป็นฝ่ายแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก

ทางเพศต่อเพศหญิง แต่กรณีโสเภณีเพศชายกลับกลายเป็นฝ่ายถูกกระทำทางเพศ ซึ่งวาทกรรมแบบวิทยาศาสตร์มองว่า คือ ความเบี่ยงเบนทางเพศ เนื่องจากวาทกรรมแบบวิทยาศาสตร์ผลิตสร้างองค์ความรู้เรื่องเซ็กและเพศสรีระว่า การออกทางเพศ การร่วมเพศ แบบใดถูกต้องหรือแบบใดผิดปกติ การร่วมเพศที่ปกติต้องจะเป็นเพศสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงเท่านั้น ส่วนเพศสัมพันธ์และการมีความสัมพันธ์ข้ามเพศเป็นเรื่องความผิดปกติเป็นความเบี่ยงเบน และที่สำคัญถือเป็นโรคเป็นความเจ็บป่วยทางจิตที่ต้องบำบัดรักษา ซึ่งแยกออกเป็นหลายลักษณะ เช่น เซ็กกับเด็ก เซ็กกับสัตว์ เซ็กกับวัตถุสิ่งของ หรือเซ็กกับความเจ็บปวดทรมาน ซึ่งก็นำไปสู่กระบวนการบำบัดรักษาเป็นการเฉพาะตามวาทกรรมแบบวิทยาศาสตร์ผ่านกรอบคิดแบบจิตเวชศาสตร์ งานของ สก๊อตต์ ถือเป็นการแตกหักที่สำคัญกับความรู้กระแสหลักเรื่องเพศและโสเภณี เพราะเป็นการปลดปล่อยความรู้เรื่องเพศและโสเภณีออกจากวาทกรรมแบบวิทยาศาสตร์ที่เข้ามাজัดระเบียบการศึกษาเรื่องเพศและโสเภณี นำไปสู่ความรู้แบบอื่นๆ ที่มีได้ถูกผูกขาดโดยวาทกรรมหลักแต่เพียงอย่างเดียว เช่น เดียวกันกับการศึกษาโสเภณีเพศหญิง ที่ให้ความสำคัญกับการเข้าสู่ปัญหาด้วยสมมติฐานแบบเดิมๆ โดยการมองเรื่องโสเภณีอย่างตื้นเขิน โดยผ่านกรอบคิดทางด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องหลักโดยขาดการพิจารณาถึงผลกระทบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ อำนาจ และความจริงของวาทกรรมชุดต่างๆ ที่อยู่เบื้องหลังเรื่องโสเภณีในแต่ละยุค ส่งผลให้ความรู้เรื่องโสเภณีถูกกักขังอยู่ภายใต้วาทกรรมหลักดังกล่าว

Taylor (2005) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงงานเด็กและการค้าประเวณีในชนบทภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า กระแสโลกาภิวัตน์เป็นตัวเร่งเร้าที่สำคัญส่งเสริมให้เกิดการค้ามนุษย์และอุตสาหกรรมเพศเชิงพาณิชย์ทั้งในชนบทและกรุงเทพมหานคร ซึ่งสถานการณ์ที่สำคัญของปัญหาคือ เด็กและผู้หญิงส่วนใหญ่เข้าสู่อาชีพโสเภณีเพราะเนื่องจากไม่สำเร็จการศึกษา มีการศึกษาต่ำ ฐานะยากจน เป็นแรงผลักดันให้เข้าสู่อาชีพโสเภณี การได้รับการศึกษาต่ำจึงถือเป็นความเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์และการเข้าสู่การขายบริการทางเพศในชนบทไทย และจากการศึกษา 14 เดือนใน 2 หมู่บ้าน ยังพบอีกว่าการลงทุนทางการศึกษาของผู้ปกครองมีความสำคัญและสัมพันธ์กับปัญหาการค้ามนุษย์และอาชีพโสเภณีดังกล่าว เนื่องจากการขาดการศึกษานำไปสู่ปัญหาเรื่องความยากจนซึ่งเป็นแรงผลักดันเบื้องหลังอันเป็นรากฐานของปัญหาที่สำคัญในภาคเหนือของประเทศไทย

ข้อสังเกตที่สำคัญของงานนี้ก็คือ การให้ความสำคัญกับสมมติฐานที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาในเชิงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของพื้นที่ เพราะในบางพื้นที่หรือบางหมู่บ้านในภาคเหนือของประเทศไทย การเข้าสู่อาชีพโสเภณีร่วมถึงการค้ามนุษย์ในรูปแบบอื่นๆ มิได้ถูกผลักดันด้วยเรื่องการศึกษาและความยากจนแต่เพียงอย่างเดียว ยังคงมีเรื่องของค่านิยมที่สั่งสมมายาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมความเชื่อบางอย่างที่เป็นแรงผลักดันที่สำคัญอยู่เบื้องหลังอีกปัจจัยหนึ่งด้วย

Dorfman (2011) ได้ศึกษาปรากฏการณ์ของโสเภณีในมิติการท่องเที่ยวในบริบทของสังคมทุนนิยม โดย โรซาลี ซิลเวีย ดอร์ฟแมน เสนอว่า การท่องเที่ยวสำหรับสังคมทุนนิยมมิใช่เพียงการพักผ่อนหรือเป็นเพียงกลไกในการพัฒนา กระตุ้น และขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญทั้งในยามปกติและยามที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจเพื่อก่อให้เกิดรายได้เพียงเท่านั้น หากแต่คือปรากฏการณ์ในการผลิตสร้างมายาคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความสุขและการจัดลำดับทางชนชั้นระหว่างคนจนกับคนรวยและโดยเฉพาะระหว่างคนรวยในโลกตะวันตกกับคนจนในประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย และหนึ่งในความสุขดังกล่าวก็คือ การเดินทางไปประเทศด้อยพัฒนาเพื่อท่องเที่ยวโสเภณี ซึ่งงานวิจัยโดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับโสเภณีก็จะอธิบายบนฐานของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการกดขี่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลัก แต่จากการศึกษาของ ดอร์ฟแมน ได้ชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาที่สำคัญคือ กรอบคิดเรื่องคนจนคนรวยและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ดังกล่าว ไม่สามารถที่จะอธิบายปรากฏการณ์เรื่องโสเภณีได้อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากโสเภณีในปัจจุบันในประเทศโลกที่สามและประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย มิได้นิยามตนเองว่าเป็นโสเภณีและมิได้มีเพียงเพศหญิงเท่านั้น แต่ยังมีเพศชายและเพศทางเลือกทั้งชายและหญิง ซึ่งนิยามตนเองไว้อย่างหลากหลาย เช่น นิยามตนเองว่าเป็นโกดี้ เป็นเพื่อน เป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือชาวต่างชาติ และมอบความสุขทางเพศให้ ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการก็ปฏิบัติกับโสเภณีเหล่านี้ในรูปแบบที่หลากหลายเช่นกันหรือกระทั่งจบจบด้วยการเป็นสามีภรรยากันและตามกันไปใช้ชีวิตร่วมกันในต่างประเทศหรือนักท่องเที่ยวตัดสินใจย้ายมาอยู่ในต่างประเทศเช่นกัน ประเด็นปัญหาดังกล่าวในงานของ ดอร์ฟแมน ยังตอกย้ำและสะท้อนให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนของความรู้เรื่องโสเภณีและชี้ชวนให้หันกลับมาตั้งคำถามกับแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิทยาในปัจจุบันว่า

ยังทรงพลังในการอธิบายและไล่ตามปรากฏการณ์ของปัญหาเรื่องโสเภณีได้หรือไม่

Dovzhyk (2013) ได้ศึกษาเรื่องเพศในสมัยวิกตอเรียนของสังคมอังกฤษในสมัยศตวรรษที่ 19 โดยมุ่งเน้นไปที่เรื่องเพศสัมพันธ์หรือการมีเซ็กของเด็กกว่าความรู้เรื่องเพศและเซ็กในเด็กอยู่ภายใต้วาทกรรมสองชุดคือ วาทกรรมศีลธรรมและวาทกรรมวิทยาศาสตร์โดยการทำให้เด็กห่างไกลจากเรื่องเซ็กและการมีเซ็กเนื่องจากภายใต้วาทกรรมดังกล่าว ที่สร้างการรับรู้ของสังคมว่าเด็กคือวัยที่ยังบกพร่องต้องได้รับการดูแลอย่างเป็นพิเศษจากสังคมและครอบครัว เพื่อให้เด็กห่างจากเซ็กในลักษณะต่างๆ เช่น การมีเซ็กกับผู้ใหญ่ การสำเร็จความใคร่ของเด็กเอง เป็นต้น ว่าเป็นศัตรูตัวร้ายต่อสุขภาพอนามัยของเด็กส่งผลให้ร่างกายอ่อนแอเจ็บป่วย และการสำเร็จความใคร่ในเด็กคือความเจ็บป่วยที่จะต้องถูกนำไปบำบัดรักษาเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เด็กเลิกมีพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่ง ดอฟซิค อธิบายว่ากรอบคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ เซ็ก และการสำเร็จความใคร่ที่เกี่ยวกับเด็กดังกล่าวเป็นเรื่องที่จริงจังในหมู่ชนชั้นสูงของอังกฤษแต่เป็นเรื่องที่ไร้สาระในหมู่ชนชั้นล่างที่มองเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องปกติถึงขั้นในครอบครัวที่ยากจนมีการส่งเด็กที่เป็นลูกสาวของตนเองไปเป็นโสเภณีเพื่อขายบริการทางเพศ การศึกษาและข้อสังเกตต่างๆ ของ ดอฟซิค เป็นสิ่งที่น่าสนใจในแง่ของการเข้าสู่ปัญหาของเรื่องที่จะศึกษาและวิธีวิทยาในการศึกษา เป็นการศึกษาแบบสืบไปปรากฏแห่งต้นกำเนิดของประเด็นปัญหาที่ศึกษานั้นคือเรื่องเพศกับเด็กและชี้ให้เห็นถึงวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพศในเด็กที่มีได้เกิดขึ้นอย่างซื่อๆ หากแต่เป็นผลผลิตของความรู้แบบวิทยาศาสตร์และอำนาจในเชิงศีลธรรมที่คอยกำกับอยู่เบื้องหลังเรื่องเพศในเด็ก เช่นเดียวกันกับประเด็นปัญหาเรื่องโสเภณีในสังคมไทยในปัจจุบันที่มีได้เป็นเพียงเรื่องของความ เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่การพัฒนาทางประวัติศาสตร์โสเภณีในแต่ละยุคก็ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมหลักแต่ละชุดที่คอยประกอบสร้างและนิยามความเป็นโสเภณีตามแต่การยอมรับของสังคมในยุคนั้นๆ เช่น ในทางเศรษฐกิจ ทางศาสนา ทางการแพทย์ ก็จะมีวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับโสเภณีที่แตกต่างกันออกไปเช่นเดียวกับเรื่องเพศในเด็กในยุคสมัยวิกตอเรียนดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบของการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ผู้วิจัยได้ใช้วาทกรรมวิเคราะห์ทั้งกรอบคิด (Concept) และวิธีวิทยา (Methodology) ในการศึกษา โดยมีวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลที่สำคัญ คือ การศึกษาเอกสาร (Documentary) ในส่วนนี้เป็นการศึกษาเอกสารทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary Document) เอกสารชั้นรอง (Secondary Document) ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น เอกสารทางวิชาการ เอกสารเก่า จดหมายเหตุ บทความทางวิชาการ วารสารวิชาการ และรายงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมโสเภณีว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 คน (Key - Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ และเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงวาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย ต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการก่อรูปทางวาทกรรมโสเภณี การต่อสู้ทางวาทกรรมโสเภณี และปฏิบัติการกลายเป็นวาทกรรมหลักของโสเภณี เพื่อให้เห็นถึงการก่อรูปของวาทกรรมโสเภณี การต่อสู้กันของวาทกรรมโสเภณี และปฏิบัติการกลายเป็นวาทกรรมหลักของโสเภณี อันจะนำไปสู่ข้อคิดเห็นและบทสรุปที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “วาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย” ในครั้งนี้ พบผลการศึกษาที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ สามารถแบ่งได้ 3 ประเด็น

ประเด็นแรก พบว่า การก่อรูปวาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย เริ่มปรากฏร่องรอยของการก่อรูปวาทกรรมขึ้นให้เห็นอย่างเด่นชัดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) การปฏิรูปในรัชกาลที่ 5 กรณีการเลิกทาสถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมิติอื่นๆ ในสังคมไทยมากมาย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางด้านความมั่นคงตลอดจนถึงการก่อรูปของวาทกรรมโสเภณีในสังคมไทย กล่าวคือ ในทางสังคม การเลิกทาสถือเป็นการยอมรับความเท่าเทียมกัน ของในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นแนวคิดของพวกตะวันตก ทำให้เกิดมีคนที่เป้นไท แก่ตัวเองมากขึ้น ในทางการเมืองการปลดปล่อยทาสและไพร่ก็เท่ากับเป็นการยกฐานะของราษฎรให้มีสิทธิ และหน้าที่แทนการที่มีเพียงหน้าที่แต่ปราศจากสิทธิเสรีภาพดังที่เคยเป็นมา เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ย่อมส่งผลสะท้อนไปถึงโครงสร้างทางด้านการบริหารด้วย หน่วยงานต่างๆ จะต้องได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ ในทางสังคม การที่จะคงหน่วยงานต่างๆ ไว้เหมือนเดิม คือ เพื่อควบคุมแรงงานเท่านั้นย่อมไม่เพียงพอ จนเกิดมีการจัดระบบกำลังพลขึ้นใหม่สิ่งที่รัฐบาลในยุคนั้นสลับขึ้นมาเพื่อรองรับความเป็นไท ของคนเหล่านั้นก็คือ ระบบการทหารแบบตะวันตก มีการจงใจให้ไพร่สมัครเข้ารับราชการ จนในท้ายที่สุดมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหารขึ้น ชายฉกรรจ์จะต้อง ถูกเกณฑ์เข้ามารับราชการแทนการเป็นไพร่ จึงเท่ากับว่าระบบไพร่ถูกยกเลิกไปโดยปริยาย เกิดมีการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่สถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเต็มที่แทนการปล่อยให้บรรดา เจ้าขุนมูลนายควบคุมกำลังพลอย่างที่เคยเป็นมาโดยการเปลี่ยนแปลงนี้ พระมหากษัตริย์ ทรงอยู่ในฐานะมูลนายสูงสุด เพราะทรงเป็นจอมทัพบังคับบัญชากองกำลังทั้งหมดของประเทศ ขณะเดียวกันเมื่อมีการเกณฑ์ทหารมีการจัดกองทัพสมัยใหม่ขึ้นก็เกิดมีคน จำนวนหนึ่งรับภาระหน้าที่เป็นทหารประจำการ อีกจำนวนหนึ่งเป็นกองเกิน การก่อตัวของกลุ่มอาชีพนี้ได้พัฒนามาเรื่อยๆ ตั้งแต่มีการจัดตั้งโรงเรียนทหารสราญรมย์ขึ้นเพื่อฝึกหัด คนออกไปเป็นทหารสัญญาบัตร มีการจัดตั้งกรมยุทธนาธิการขึ้นเพื่อจัดการทางด้านทหาร โดยเฉพาะซึ่งต่อมาภายหลัง การปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2435 กรมยุทธนาธิการได้กลายเป็น กรมทหารบกขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม

จากวิวัฒนาการดังกล่าวจึงทำให้เกิดอาชีพทหารขึ้นและทหารเหล่านั้นเองที่ได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองไทยจนปัจจุบัน (ทัศนา ทศนมิตร, 2554 : 61 - 63) ในด้านการศึกษาได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญโดยการยอมรับให้ราษฎรสามัญมีการศึกษาได้ ซึ่งแต่เดิมมาเป็นธรรมเนียมที่พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งลูกชายคนโตของขุนนางให้เป็น ขุนนางสืบแทนพ่อ ทั้งนี้ก็เพราะคนอื่นๆ ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ราชการนั้นๆ แต่ลูกมีโอกา สฝึกงานกับพ่อและจะได้รับการเลื่อนขั้นเรื่อยๆ ในขณะที่คนอื่นไม่มีโอกาสเพราะขาดการศึกษา

สังคมยังแบ่งชั้นคนสามัญ ถูกกีดกันมิให้มีโอกาสได้เรียนรู้ระบบราชการ สิทธิในการเข้ารับราชการ จึงจำกัดอยู่เฉพาะในหมู่ขุนนางหรือผู้ใกล้ชิดเท่านั้น เมื่อมีการขยายการศึกษาให้คนสามัญได้มีโอกาสรับการศึกษา ก็เท่ากับเป็นการสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมา คนเหล่านี้เมื่อมีการศึกษา ก็สามารถเข้ารับราชการได้ เพราะการเข้ารับราชการจะพิจารณาจากความรู้ความสามารถเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงทำให้พวกตระกูลขุนนางได้รับความกระทบกระเทือนจนท้ายที่สุดอิทธิพลของพวกขุนนางก็ต้องเสื่อมสลายไป ส่วนคนสามัญสามารถเข้ารับราชการเพื่อยกฐานะทางสังคมของตนได้ ส่วนในด้านเศรษฐกิจการเลิกทาสทำให้คนมีอิสระในการเลือกอาชีพ มีส่วนช่วยให้ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อการค้าได้สะดวกยิ่งขึ้น เพราะคนสามารถอพยพย้ายถิ่นฐานได้อย่างมีอิสระ เกิดมีแรงงานเพื่อนผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เงินกลายเป็นเครื่องวัดฐานะของคนแทนการวัดจากจำนวนไพร่ ทาส และเงินมีความสำคัญกว่าแรงงาน ราษฎรอาจเลี่ยงการถูกเกณฑ์แรงงานได้ หากเสียเงินค่าราชการคนละ 6 บาทต่อปีให้แก่รัฐบาล ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบการผลิตเพื่อการค้าสามารถพัฒนาตัวเองไปได้ตามแนวโน้มของสภาวะเศรษฐกิจโลกได้

แต่อย่างไรก็ตามการปฏิรูปสังคมกรณีการเลิกทาสดังกล่าวมา มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการก่อรูปวาทกรรมโสเภณีในสังคมไทย เพราะไพร่และทาสที่เป็นไทส่วนหนึ่งเข้าสู่อาชีพโสเภณีและทาส อีกส่วนหนึ่งถูกบังคับให้ค้าประเวณีโดยมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น จากจีนกิจการเทศพาณิชย์ในยุคนั้นจึงรุ่งเรืองเฟื่องฟูโดยเฉพาะปลายรัชกาลที่ 5 ตามช่องหรือโรงโสเภณีจะมีโคมสี่เหลี่ยมแขวนไว้ที่หน้าบ้านเพื่อบอกให้รู้ว่าเป็นโรงโสเภณี นอกจากนี้แล้วโคมสี่เหลี่ยมดังกล่าวก็เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ในการดูแลตรวจตราได้อย่างทั่วถึง โดยบ้านไหนจะเปิดเป็นช่องโสเภณีก็ต้องติดโคมสี่เหลี่ยมไว้ที่หน้าบ้าน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้รู้ว่าเป็นบ้านนี้ประกอบกิจการบาปบุรุษ (ธารทอง ทองสวัสดิ์, 2549 : 460 - 462) ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงเรียกลงหญิงนครโสเภณีในสมัยนั้นว่า “โรงโคมสี่เหลี่ยม” และเรียกหญิงโสเภณีว่า “หญิงโคมสี่เหลี่ยม” ตามสัญลักษณ์ของโคมที่แขวน กิจการโคมสี่เหลี่ยมและหญิงโคมสี่เหลี่ยมที่รับจ้างชำระบาปบุรุษในสมัยนั้นจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายส่งผลให้โรงหญิงโสเภณีมีอยู่ทั่วไปทุกตรอกซอกซอยซึ่ง เทพชู ทับทอง ได้สรุปไว้ในหนังสือศิลปวัฒนธรรมเรื่อง “หญิงโคมสี่เหลี่ยมประวัติศาสตร์อันขมขื่นของโสเภณีในสังคมไทย” ว่า (เทพชู ทับทอง, 2526 : 6 - 9) ในบรรดาโรงโสเภณีที่มีอยู่มากมายในยุคนั้น มีโรงโสเภณี

ที่มีชื่อเสียงที่สุดคนชอบไปมาก คือ “ตรอกเต้า เป็นตรอกที่ขึ้นชื่อลือชามากกว่าที่อื่นๆ ในสมัยนั้น เพราะมีโรงหญิงโสเภณีชั้นสูงและไม่สูง ตั้งอยู่หลายโรงตลอดทั้งตรอก เช่น โรงของแม่แพงหรือยายแพง โรงของแม่กลีบ โรงของแม่เต้า และโรงของคนอื่นๆ ความรุ่งเรืองเฟื่องฟูของกิจการรับชำระบุรุษในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงสามารถสร้างรายได้อย่างมหาศาลให้แก่รัฐและชนชั้นในรูปของภาษี “บำรุงถนน” ซึ่งเรียกเก็บจากหญิงโสเภณีและผู้ประกอบกิจการสำนักโคมเขียว โสเภณีจึงถูกจัดเป็นจักรกลที่สำคัญอย่างหนึ่งของระบบเศรษฐกิจการเมืองและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในสมัยนั้น

ประเด็นที่ 2 พบว่า การต่อสู้ทางวาทกรรมด้วยโสเภณีในสังคมไทย เริ่มปรากฏให้เห็นร่องรอยการต่อสู้กันทางวาทกรรมระหว่างรัฐและชนชั้นนำในการพยายามผลิตสร้างชุดของการรับรู้ ความรู้ ความจริง เกี่ยวกับโสเภณี โดยมีเงื่อนไขอันเป็นเหตุสำคัญในการต่อสู้กันทางวาทกรรม คือ ความขัดแย้งในความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ในรูปของรายได้จากการเก็บภาษีบำรุงถนนจากกิจการโสเภณี จนนำไปสู่การประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันสัญญาโรค ร.ศ. 127 อันเป็นสัญลักษณ์แห่งความพยายามแก่อำนาจรัฐของชนชั้นนำ (เจ้าภาษีนายอากร) ในการต่อสู้เพื่อสถาปนาความเป็นเจ้าวาทกรรมหลักเรื่องโสเภณี อันจะนำไปสู่การนิยาม การกำหนดตำแหน่งแห่งที่ทางเศรษฐกิจอันจะเป็นประโยชน์แก่ตน “กล่าวกันให้ชัดเจนพูดกันอย่างตรงไปตรงมา ปัญหาโสเภณีมันก็คือเป็นเรื่องของชนชั้น คือคนจนคนรวยโอกาส ปัญหาเศรษฐกิจและปากท้อง” (สัมภาษณ์รองศาสตราจารย์เนศ วงศ์ยานนาวา 12 มกราคม 2561 กรุงเทพฯ) ความรุ่งเรืองดังกล่าวของกิจการโสเภณีในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นขยายตัวอย่างรวดเร็วเนื่องจากสร้างรายได้และผลประโยชน์มหาศาลที่ตกแก่รัฐและชนชั้นนำที่ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ แต่ชีวิตความเป็นอยู่ของหญิงโสเภณียังตกต่ำและถูกเอารัดเอาเปรียบเช่นเดิม ด้วยเหตุที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วประกอบเกิดการเกิดขึ้นและแพร่ของโรคระบาด คือ กาฬโรค ส่งผลให้รัฐบาลใช้เป็นเหตุผลสำคัญว่าจะต้องมีระบบและการบริหารจัดการจัดการ ที่รัดกุมเพื่อรองรับและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงนำไปสู่การเสนอให้ออกพระราชบัญญัติป้องกันสัญญาโรค ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) เพื่อแก้ไขปัญหามีคำปรารภที่สำคัญของ พ.ร.บ. ร.ศ. 127 ดังกล่าว ความว่า “..มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวดำรัสเหนือเกล้าให้ประกาศจงทราบทั่วกันด้วยทรงพระราชดำริเห็นว่า ผู้หญิง

บางจำพวกประพฤติดนอย่างที่เราเรียกว่า หญิงนครโสเภณี มีหัวหน้ารวบรวมกัน ทั้งโรงหาเงินขึ้นหลายแห่ง แต่ก่อนมาการตั้งโรงหญิงนครโสเภณี นายโรงช่วยไถ่หญิงมาเป็นทาส รับตัวจากเจ้าภาษี แล้วตั้งโรงอื่น ครั้นต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลิกทาสเสียแล้ว หญิงบางจำพวกที่สมัครเข้าเป็นหญิงนครโสเภณีก็นำตัวจากเจ้าภาษีแล้วมีหัวหน้ารวบรวมกันตั้งโรงขึ้นในที่อื่นควรบ้างมิควรบ้างก็ทำให้มีเหตุเกิดวิวาทขึ้นเรื่อยๆ อีกประการหนึ่ง หญิงบางคนป่วยเป็นโรคซึ่งอาจจะติดต่อเรื่องไปถึงผู้ชายที่คบหาสมาคมได้ ก็ไม่ได้มีแพทย์ตรวจตรารักษาโรคร้ายนั้นอาจจะติดต่อเนื่องกันไปจนถึงเป็นอันตรายแก่ร่างกายและชีวิตมนุษย์เป็นอันมาก และหาได้มีกฎหมายและข้อบังคับแต่อย่างใดสำหรับจะป้องกันทุกโทษไทยแห่งพระราชราษฎรทั้งหลายเหล่านี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้สืบไปดังนี้...” (กระทรวงนครบาล.ม-ร.5 น/180. ร.ศ. 127) จากข้อความในพระราชบัญญัติดังกล่าวจะเห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของรัฐและชนชั้นนำที่มีโสเภณีเป็นสนามวาทกรรมที่สำคัญในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ ขณะเดียวกันในส่วนของตัวโสเภณีก็จะเห็นถึงวาทกรรมชุดต่างๆ ที่กำหนดตำแหน่งแห่งที่ให้แก่โสเภณีทั้งชุดของการรับรู้การประพฤติดิบปิตินต้นเหตุแห่งการวิวาท พาหะแพร่เชื้อโรคระบาด ฯลฯ โดยมิได้คำนึงถึงมิติอื่นๆ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเหตุแห่งเงื่อนไขที่สำคัญมาจากความขัดแย้งในการจัดเก็บภาษีระหว่างรัฐและชนชั้นนำในการจัดสรรผลประโยชน์จำนวนมหาศาลที่ไม่ลงตัว จึงนำไปสู่การผลิตสร้างวาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในยุคนั้น โดยอำนาจรัฐผ่านทางกฎหมายฉบับเพื่อสถาปนาความเป็นเจ้าวาทกรรมหลักเรื่องโสเภณี โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อรวบอำนาจในการบริหารจัดการเข้าสู่ศูนย์กลางแห่งอำนาจรัฐแต่เพียงผู้เดียว

ประเด็นสุดท้าย พบว่า ปฏิบัติการกลายเป็นวาทกรรมหลักว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย ผลจากการตราพระราชบัญญัติป้องกันสัณจรโรค ร.ศ. 127 ดังกล่าวเป็นเครื่องมือสำคัญแห่งอำนาจรัฐในการสถาปนาและผูกขาดความเป็นวาทกรรมว่าด้วยโสเภณี เพราะเนื้อหาสาระแห่งกฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือสำคัญที่สถาปนาอำนาจให้แก่รัฐแต่เพียงผู้เดียวในการนิยาม การกำหนดตำแหน่ง แห่งที่ให้แกโสเภณีในสังคมไทยอย่างชอบธรรม ขณะเดียวกันก็ผลักดันชุดของความรู้ ความจริง เรื่องโสเภณีในสังคมไทยสมัยนั้นในแบบอื่นๆ (Other) ให้กลายเป็นชายขอบของความรู้ ความจริง เรื่องโสเภณีในสังคม เช่น การกำหนดให้โสเภณีเป็นกิจการที่ต้องควบคุมอย่างเคร่งครัด โสเภณีกลายเป็นวัตถุทางเพศ

ที่ต้องดูแลตัวอย่างใกล้ชิดในมิติเรื่องสุขภาพ แต่ละเลยมิติอื่นๆ ของชีวิตโสเภณี เช่น การกดขี่เอารัดเอาเปรียบทางเพศ การหลอกลวงตลอดจนถึงการบังคับหญิงโสเภณีในเข้าสู่กิจการค้าบริการทางเพศ ผลก็คือ วาทกรรมโสเภณีที่ถูกผลิตสร้างขึ้นโดยอำนาจรัฐผ่านทางพระราชบัญญัติป้องกันสัญจรโรค ร.ศ. 127 ดังกล่าว สามารถสถาปนาให้รัฐกลายเป็นผู้ผูกขาดวาทกรรมหลักเรื่องโสเภณีไทยในยุคนั้น และภายหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันสัญจรโรค ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ดังกล่าว โรงโสเภณีและหญิงโสเภณีเพิ่มขึ้น ซึ่งพิจารณาได้จากรายงานผลจากการออก พรบ. ที่ดูเสมือนว่ากฎหมายฉบับนี้กลับสนับสนุนให้กิจการชำเรอบุรุษเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นตาม ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแสดงจำนวนโรงและหญิงโสเภณีในปี 2451

งวดที่	จำนวนโรง	จำนวนหญิง	หญิงจีน	หญิงไทย	หญิงชาติอื่นๆ
1 (เม.ย. - มิ.ย.)	77	594	362	213	19
2 (ก.ค. - ก.ย.)	77	574	330	227	17
3 (ต.ค. - ธ.ค.)	81	642	360	250	32
4 (ม.ค. - มี.ค.)	84	690	382	260	41
รวม 4 งวด	319	2500	1434	950	109

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร5.น.8.12/33 (อ้างถึงใน ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์, 2547 : 13)

และในทางปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นเรื่องการป้องกันสัญจรโรคตามที่รัฐตั้งจุดมุ่งหมายในการออกกฎหมายฉบับนี้ขึ้นก็เพื่อป้องกันสัญจรโรค แต่ปรากฏว่ารัฐบาลมิได้มีการเข้มงวดตามที่อ้างไว้ในกฎหมายทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ เป็นเพียงเครื่องมือในการต่อสู้กันทางวาทกรรมระหว่างรัฐและชนชั้นนำ เพื่อช่วงชิงความเป็น

เจ้าวาทกรรมหลักในการผูกขาด ความรู้ ความจริง ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโสเภณีของสังคมไทย ในขณะนั้น

สรุปและอภิปรายผล

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (2411 - 2453) ถือเป็นยุคสมัยที่สำคัญเนื่องจากในยุคสมัยนี้การก่อรูปของวาทกรรมโสเภณีในสังคมไทย ปรากฏให้เห็นทั้งในเชิงความร่วมมือและในเชิงต่อต้านโดยมีหญิงโสเภณีเป็นสนามของวาทกรรมที่สำคัญเด่นชัดกว่ายุคก่อนหน้า กล่าวคือ การก่อรูปวาทกรรมเริ่มต้นจากการปฏิรูปสังคมไทยในสมัยนั้นโดยการเลิกทาสเพื่อสร้างความเป็นไทย แต่ทว่าส่วนหนึ่งต้องเข้าสู่อาชีพโสเภณี ดังความในพระราชบัญญัติป้องกันสัจจรโรค ร.ศ. 127 ว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลิกทาสเสียแล้ว หญิงบางจำพวกที่สมัครเข้าเป็นหญิงนครโสเภณีเนื่องจากความเป็นไท แก่ตัวไม่มีอาชีพดังเช่นตอนที่เป็นทาสมีมูลในสังกัดจึงมีสิทธิและหน้าที่แห่งความเป็นทาสนั้นๆ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงต้องเอาตัวรอดโดยการเป็นหญิงโสเภณีรับชำระบุรุษเพื่อแลกกับสินจ้าง และถ้าอีกส่วนหนึ่งที่ถูกบังคับให้เป็นหญิงโสเภณีเพื่อแลกกับความอยู่รอด แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญคือการเสียภาษี (บำรุงถนน) ให้แก่รัฐโดยผ่านผู้ประมวลการจัดเก็บภาษีที่เรียกว่าระบบเจ้าภาษีนายอากร ซึ่งเป็นคนกลางในการรับสนองนโยบายของรัฐอีกทอดหนึ่งกิจการเพศพาณิชย์โดยหญิงโคมเซียวที่ชำระบุรุษเพื่อรับสินจ้าง ขยายตัวรุ่งเรืองเฟื่องฟูสร้างรายได้มหาศาลให้แก่รัฐ การเพิ่มขึ้นของสำนักหญิงโสเภณีและตัวหญิงโสเภณีดังกล่าวข้างต้น มีผลทำรายได้ให้แก่รัฐเกินคาด คือ เก็บเงินได้มากถึง 39,540 บาท ซึ่งสูงกว่าที่รัฐได้ประมาณการไว้ว่าน่าจะเก็บได้เพียง 30,672 บาท (กระทรวงนครบาล.5.7/3 ร.ศ. 128) รายได้จำนวนมหาศาลดังกล่าวมิได้เป็นเพียงนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่รัฐและชนชั้นนำแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังนำไปสู่การเกิดขึ้นของโรคระบาดคือกาฬโรคที่แพร่หลายอย่างรวดเร็วเช่นกัน ส่งผลให้รัฐบาลใช้เป็นเหตุผลสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการตราพระราชบัญญัติป้องกันสัจจรโรค ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ออกมาใช้บังคับโดยมุ่งหวังว่าเพื่อจะวางระบบในการบริหารจัดการและทุเลาเบาบางปัญหาโสเภณีเพื่อความสงบสุขแห่งรัฐและราษฎร

แต่แท้ที่จริงแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้ (ร.ศ. 127) คือ ผลผลิตของวาทกรรมเศรษฐกิจแห่งรัฐโดยมีโสภณเป็นสนามวาทกรรมที่สำคัญเพื่อตอบโต้การจัดการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ (รัชกาลที่ 5) และชนชั้นนำ (เจ้าภาชีนายอากร) เนื่องจากกิจการเทศพาณิชย์ดังกล่าวสร้างรายได้มหาศาลรายได้มีความจำเป็นเนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มต่างๆ (เนื่องจากรายได้/เงินมีความสำคัญแผนกำลังคนมาตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 4) จึงนำไปสู่การเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐ (รัชกาลที่ 5) และชนชั้นนำ (เจ้าภาชีนายอากร) กล่าวคือ สืบเนื่องมาจากปัญหาที่เกิดจากการผูกขาดภาษีบำรุงถนน ซึ่งมีโครงสร้างขนาดใหญ่ของระบบเจ้าภาชี ได้อารแบบผูกขาดที่เปิดช่องว่างให้เจ้าภาชีและบุคคลต่างๆ ที่เป็นขอบข่ายงานของรัฐบาลไม่ซื่อสัตย์และเปิดช่องให้เจ้าภาชีและครอบครัวมีสิทธิพิเศษ เช่น ไม่ต้องเสียภาษีและผลจากการเกณฑ์ต่างๆ ประกอบกับเจ้าภาชีนายอากรส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มอิทธิพลทำให้ราคาประมูลภาษีต่ำกว่าที่รัฐบาลควรจะได้ เพราะไม่ได้มีการแข่งขันกันอย่างแท้จริงมีการรวมหัวเพื่อถ่วงราคาประมูลผู้ที่จะประมูลได้มาจะต้องมีอิทธิพลหนุนหลังเสมอ นอกจากนี้เจ้าภาชีนายอากรยังมีเล่ห์เหลี่ยมในการส่งภาษีหรือขอลดจำนวนการส่งอยู่เสมอรวมทั้งการเอาเงินภาษีไปใช้ส่วนตัวจนทำให้ต้องติดค้างเงินหลวงมากมาย (กระทรวงคลัง.14.2ก/7. ร.ศ.118) ประกอบกับปัญหาที่เจ้าภาชีบำรุงถนนเองได้สร้างขึ้นมีหลายปัญหา เช่น การใช้เล่ห์เหลี่ยมโดยกล่าวหาหญิงบริสุทธิ์ว่าเป็นหญิงโสเภณีที่หาเงินโดยไม่เสียภาษีด้วยการแต่งคนออกไปล่อลวงหญิงสาวให้ไปคบขายแล้วก็ดับเอาว่าหญิงนั้นกระทำชำเราเถื่อนไม่ได้เสียเงิน 10 ลตหนึ่งบำรุงถนนตามพิกัตท้องตรา นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขยายโรงหญิงโสเภณีออกไปยังหัวเมืองเมื่อเจ้าภาชีเก็บเงินบำรุงถนนได้มากขึ้นรวมทั้งปัญหาความไม่แน่นอนในเรื่องเงินประมูลภาษีที่ไม่คงที่บางปีก็ลดลงอย่างมาก ส่วนการเพิ่มขึ้นของเงินภาษีมิน้อยมากและบางปีก็ยกเลิกกลางคันซึ่งมีผลทำให้รัฐไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้อันพระราชบัญญัติป้องกันสัญญาโรค ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) จึงเป็นเพียงผลผลิตของวาทกรรมเศรษฐกิจที่ถูกอำนาจรัฐผลิตสร้างขึ้นมาเพื่อจัดการกับความขัดแย้งในความสัมพันธ์เชิงอำนาจโดยมีโสภณเป็นสนามแห่งวาทกรรมที่สำคัญของอำนาจรัฐ แต่มิได้มีความสำคัญแต่อย่างใดเลยเนื่องจากเป็นเพียงวัตถุแห่งพื้นที่ของการโต้ตอบกันของวาทกรรมเศรษฐกิจของอำนาจรัฐและชนชั้นนำในสังคมไทยในสมัยนั้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง “วาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทย” นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์จาก คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้เขียนในฐานะนิสิตจึงขอขอบพระคุณ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยโดยการให้ทุนสนับสนุนดังกล่าว มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงนครบาล. ม-ร.5 น/180. พระราชบัญญัติป้องกันสัณจรโรค. ศก 127.
- กระทรวงนครบาล 5.7/3. พระบัญญัติคณิกามิบาลหรือ พรบ.สัณจรโรค (หญิงนครโสเภณี).
- 9 กันยายน ร.ศ. 117 - พฤษภาคม ร.ศ. 128
- กระทรวงคลัง.14.2ก/7. ภาษีบำรุงถนน. (25 สิงหาคม 112 - 24 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 118).
- จรัญ โฆษณานนท์. (2550). นิติปรัชญาแนววิพากษ์. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- ชานันท์ ยอดหงษ์. (2556). นายในสมัยรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มติชน ปากเกร็ด.
- ดาร์วิน เมตตาริกานนท์. (2547). โสเภณีและกฎหมายจดทะเบียนโสเภณีในประเทศไทย พ.ศ. 2411 - 2503. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, 21(2). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทัศนาศ ทัศนมิตร. (2554). เกร็ดบางกอก. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- เทพชู ทับทอง. (2526). หญิงโคมเขียว ประวัติศาสตร์อันขมขื่นของโสเภณีในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ธารทอง ทองสวัสดิ์. (2549). การปฏิรูปสังคมและการปกครองในสมัย รัชกาลที่ 5. ในเอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). มิเชล ฟูโกต์. กรุงเทพฯ : วิชาษา
- นพพร สุวรรณพานิช. (2540). เรื่องของเช็คซ์. กรุงเทพฯ : ชุมศิลป์ธรรมดา.

- ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. (2549). **การเมืองการปกครองสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 1893 - 2112**. ในเอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2537). **ร่วมแรงแบ่งปันรัก : สภาพและข้อเท็จจริงแห่งปัญหาโสเภณีและเอดส์**. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2548). **กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 2**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- สันต์ ท. โกมลบุตร แปล. (2510). **จดหมายเหตุลาลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1**. พระนคร : ก้าวหน้า.
- สุวัฒนา อารีพรค. (2550). **เรียนรู้เรื่องเพศกับคุณหมอ (ภาค 2)**. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Dorfman, R. S. (2011). A Foucauldian Analysis of Power and Prostitution : Comparing Sex Tourism and Sex Work Migration. In **POLIS Journal**, 5(summer).
- Dovzhyk, O. (2013). **The Victorian Child as Sexual Being : The Secret That Ought to Be Revealed**. In **The Victorian**, 1(1), August.
- Mccamish, M. (2002). The structural relationships of support from male sexworkers in Pattaya to rural parents in Thailand. **Cultural, Health & Sexuality**, 4(3) (Jul. - Sep., 2002). Taylor & Francis, Ltd.
- Rickard, W. (2003). Collaborating with Sex Workers in Oral History. **The Oral History Review**, 30(1), (Winter - Spring, 2003). Oxford University Press.
- Scott, J. (2003). A Prostitute's Progress : Male Prostitution in Scientific Discourse. In **Social Semiotics**, 13(2).

Taylor, R. L. (2005). Dangerous Trade - offs The Behavioral Ecology of Child Labor and Prostitution in Rural Northern Thailand. **Current Anthropology**, 46(3), (June 2005). The University of Chicago Press.

บุคลากรกรม

สัมภาษณ์เชิงลึก คุณจันทวิภา อภิสุข โดย นายจุพล ทองอินทราช ณ มูลนิธิโสเภณีไทย จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2561.

สัมภาษณ์เชิงลึก รองศาสตราจารย์ธเนศ วงศ์ยานนาวา โดย นายจุพล ทองอินทราช ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2561.

